

ЕТНОГРАФСКИ
ИНСТИТУТ САНУ

ГЛАСНИК

**Етнографског
института
САНУ**

LXVI(3)

Београд 2018.

ГЛАСНИК ЕТНОГРАФСКОГ ИНСТИТУТА САНУ LXVI (3)

BULLETIN OF THE INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA LXVI (3)

UDC 39(05)

ISSN 0350-0861

INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA

BULLETIN

OF THE INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY

LXVI

No. 3

Chief Editor:

Prof. Dragana Radojičić, PhD (Institute of Ethnography SASA)

Editor:

Srđan Radović, PhD (Institute of Ethnography SASA)

International editorial board:

Milica Bakić-Hayden, PhD (University of Pittsburgh), Ana Dragojlović, PhD (University of Melbourne), prof. Peter Finke, PhD (University of Zurich), prof. Karl Kaser, PhD (Karl-Franzens University, Graz), Gabriela Kilianova, PhD (Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences, Bratislava), prof. Kjell Magnusson, PhD (University of Uppsala), prof. Marina Martynova, PhD (Institute of Ethnology and Anthropology Russian Academy of Sciences, Moscow), Ivanka Petrova, PhD (IEFEM – Bulgarian Academy of Sciences, Sofia), Tatiana Podolinska, PhD (Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences, Bratislava), Jana Pospišilova, PhD (Institute of Ethnology of the Czech Academy of Sciences, Brno), Ines Prica, PhD (Institute of Ethnology and Folklore Research, Zagreb), Ingrid Slavec Gradišnik, PhD (Institute of Slovenian Ethnology RC SASA, Ljubljana).

Editorial board:

Gordana Blagojević, PhD (Institute of Ethnography SASA), Ivan Đorđević, PhD (Institute of Ethnography SASA), prof. Ildiko Erdei, PhD (Faculty of Philosophy, Belgrade), prof. Ljiljana Gavrilović, PhD (Institute of Ethnography SASA), academician Jelena Jovanović, PhD (Institute of Musicology SASA, Belgrade), Aleksandra Pavićević, PhD (Institute of Ethnography SASA), Lada Stevanović, PhD (Institute of Ethnography SASA), academician Gojko Subotić, PhD (Serbian Academy of Sciences and Arts, Belgrade).

Advisory board:

Prof. Jelena Đorđević, PhD (Faculty of Political Sciences, Belgrade), prof. Maja Godina Golija, PhD (Institute of Slovenian Ethnology RC SASA, Ljubljana), Renata Jambrešić Kirin, PhD (Institute of Ethnology and Folklore Research, Zagreb), Miroslava Lukić Krstanović, PhD (Institute of Ethnography SASA), Mladena Prelić, PhD (Institute of Ethnography SASA), prof. Ljupčo Risteski, PhD (Faculty of Natural Sciences and Mathematics, Skopje), prof. Lidija Vujačić, PhD (Faculty of Philosophy, Nikšić), prof. Bojan Žikić, PhD (Faculty of Philosophy, Belgrade).

Secretary:

Marija Đokić (Institute of Ethnography SASA)

BELGRADE 2018

ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ САНУ

ГЛАСНИК

ЕТНОГРАФСКОГ ИНСТИТУТА

LXVI

свеска 3

Главни и одговорни уредник:

Проф. др Драгана Радојичић (Етнографски институт САНУ)

Уредник:

Др Срђан Радовић (Етнографски институт САНУ)

Међународни уређивачки одбор:

Др Милица Бакић-Хејден (Универзитет у Питсбургу), др Ана Драгојловић (Универзитет у Мелбурну), проф. др Петер Финке (Универзитет у Цириху), проф. др Карл Казер (Karl-Franzens Universität, Грац), др Габриела Килианова (Етнолошки институт САВ, Братислава), проф. др Шел Магнусон (Универзитет у Упсали), проф. др Марина Мартинова (Институт етнологије и антропологије РАН, Москва), др Иванка Петрова (ИЕФЕМ – БАН, Софија), др Татиана Подолинска (Етнолошки институт САВ, Братислава), др Јана Поспишилова (Етнолошки институт АН ЧР, Брно), др Инес Прица (Институт за етнологију и фолклористику, Загреб), др Ингрид Славец Градишник (Институт за словеначку етнологију ЗРЦ САЗУ, Љубљана).

Уређивачки одбор:

Др Гордана Благојевић (Етнографски институт САНУ), др Иван Ђорђевић (Етнографски институт САНУ), проф. др Илдико Ердеи (Филозофски факултет у Београду), проф. др Љиљана Гавриловић (Етнографски институт САНУ), академик Јелена Јовановић (Музиколошки институт САНУ, Београд), др Александра Павићевић (Етнографски институт САНУ), др Лада Стевановић (Етнографски институт САНУ), академик Гојко Суботић (Српска академија наука и уметности, Београд).

Издавачки савет:

Проф. др Јелена Ђорђевић (Факултет политичких наука, Београд), проф. др Маја Година Голија (Институт за словеначку етнологију ЗРЦ САЗУ, Љубљана), др Рената Јамбрешић Кирић (Институт за етнологију и фолклористику, Загреб), др Мирослава Лукић Крстановић (Етнографски институт САНУ), др Младена Прелић (Етнографски институт САНУ), проф. др Љупчо Ристески (Природно-математички факултет, Скопље), проф. др Лидија Вујачић (Филозофски факултет у Никшићу), проф. др Бојан Жикић (Филозофски факултет у Београду).

Секретар уредништва:

Марија Ђокић (Етнографски институт САНУ)

БЕОГРАД 2018.

Издавач:
ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ САНУ
Кнез Михаилова 36/IV, Београд, тел. 011-2636-804
e-mail: eisanu@ei.sanu.ac.rs
Мрежна страница часописа: www.ei.sanu.ac.rs

Publisher:
INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA
Knez Mihailova 36/IV, Belgrade, phone: 011-2636-804
e-mail: eisanu@ei.sanu.ac.rs
Journal's web page: www.ei.sanu.ac.rs

Лектори:
Ивана Башић
David Brown

Превод:
аутори текстова

Дизајн корица:
Горан Витановић

Техничка припрема и штампа:
Академска издања, Београд

Тираж:
300 примерака

Примљено на седници Одељења друштвених наука САНУ одржаној октобра 2018. године,
на основу реферата академика Димитрија Стефановића.

Accepted for publication at the meeting of the Department of Social Sciences SASA
in October 2018, based on the report of academician Dimitrije Stefanović.

Штампање публикације финансирано је из средстава
Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.
Printing of the journal was funded by the Ministry of Education, Science and Technological
Development of the Republic of Serbia.

Гласник Етнографског института САНУ излази три пута годишње и доступан је и индексиран у
базама: DOAJ (Directory of Open Access Journals), ERIH PLUS (European Reference Index for the
Humanities), SCIndeks (Српски читатни индекс), Ulrich's Periodicals Directory, NSD (Norsk
samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS – Norwegian Social Science Data Service), CEEOL (Central
and Eastern European Library).

The Bulletin of Institute of Ethnography SASA is issued three times a year and can be accessed in:
DOAJ (Directory of Open Access Journals), ERIH PLUS (European Reference Index for the Humanities),
SCIndeks (Srpski citatni indeks), Ulrich's Periodicals Directory, NSD (Norsk
samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS – Norwegian Social Science Data Service), CEEOL (Central
and Eastern European Library).

Садржај
Summary

I
Научни радови
Scientific Papers

Тема броја – Истраживање миграција
(ур. Јадранка Ђорђевић Црнобрња и Мирослава Лукић Крстановић)

Topic of the Issue – Research of Migrations
(eds. Jadranka Đorđević Crnobrnja and Miroslava Lukić Krstanović)

- Реч уреднице* 457-458
Editorial Note
- Марта Стојић Митровић, *Миграције као предмет антрополошког истраживања: концептуализације и политике* 459-475
Marta Stojić Mitrović, *Migration as the Object of the Anthropological Inquiry: Conceptualizations and Policies*
- Rahela Jurković, *Migranti i sport: nogomet kao prostor integracije izbjeglica u Hrvatskoj* 477-491
Rahela Jurković, *Migrants and Sport: Football as an Area for Integration of Refugees in Croatia*
- Драгана Антонијевић и Милош Рашић, *Аматерске позоришне представе српских миграната у Бечу* 493-510
Dragana Antonijević and Miloš Rašić, *Amateur Theater Plays by Serbian Migrants in Vienna*
- Петрија Јовичић, *Уметници и уметност Србије ван српских граница* 511-523
Petrija Jovičić, *Artists and Art of Serbia beyond Serbian Borders*
- Марија Брујић, *Антрополошка анализа културних представа о Србији и Европској унији страних држављанки Европске уније које живе у Београду* 525-546
Marija Brujić, *Anthropological Analysis of Cultural Representations of Serbia and the European Union by EU Female Citizens Living in Belgrade*
- Марија Мандић, *'Како су људи долазили у Берлин?' Личне мреже у дискурсу миграната бошњачке националности* 547-580
Marija Mandić, *'Why Were People Coming to Berlin?' Personal Networks in the Discourse of Bosniak Migrants*

- Јадранка Ђорђевић Црнобрња, *Миграције, интеграција и брачна пракса код Горанаца* 581-600
- Jadranka Đorđević Crnobrnja, *Migration, Integration and Marriage Practices among the Gorani*
- Мирјана Павловић, *Галипољци у Пехчеву, Македонија. Приче о пореклу и насељавању* 601-616
- Mirjana Pavlović, *Gallipols in Pehčevo, Macedonia. Narratives about Origin and Settlement*
- Ivaylo Markov, *Social Status and Prestige in Conditions of Transnational Migration. Ethnographic Study among the Albanians from the Republic of Macedonia* 617-639
- Ивајло Марков, *Друштвени статус и престиж у условима транснационалних миграција. Етнографска студија међу Албанцима из Републике Македоније*
- Jelena Predojević-Despić and Vesna Lukić, *Entrepreneurship as a Mode of Integration: Experiences of Former Refugees in Belgrade, Serbia* 641-655
- Јелена Предојевић-Деспић и Весна Лукић, *Предузетништво као облик интеграције: искуства бивших избеглица у Београду, Србија*
- Uršula Lipovec Čebbron and Lea Bombač, *Pregnant Women on the Move and the Response of the Slovenian Health System to Their Needs* 657-673
- Уршула Липовец Чеброн и Леа Бомбач, *Труднице у покрету и одговор словеначког здравственог система на њихове потребе*

II

Научна критика и полемика Discussion and Polemics

- Мирослава Лукић Крстановић, *Миграцијске теме и истраживачка мобилност. О темати 'Истраживање миграција'* 674-679

III

Прикази Reviews

- Vladimír Potančok, *Research on Current Changes in Contemporary Society. New Books Published by the Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences (II.)* 681-683

Драгана Антонијевић, <i>Miroslava Lukić Krstanović and Mirjana Pavlović, 'Ethnic Symbols and Migrations: Serbian Communities in USA and Canada'</i>	683-685
Теодора Јовановић, <i>Јелена Васиљевић, 'Антропологија грађанства'</i>	685-687
Драгана Радојичић, <i>Владимир Рогановић, 'Андрић у Херцег Новом'</i>	687-689
Саша Недељковић, <i>Сања Златановић, 'Етничка идентификација на послератном подручју: српска заједница југоисточног Косова'</i>	689-691

IV

Хронике Chronicles

Александра Ђурић Миловановић, <i>Међународна радионица 'Religion and Migration in Eastern Orthodox World'</i>	693-695
Марта Стојић Митровић, <i>Летња школа 'Миграције на Западном Балкану – од транзита до прихвата'</i>	695-696

V

In memoriam

Драгана Радојичић и Ивана Башић, <i>Петрија Јовичић (1971–2018)</i>	697-700
---	---------

Др Владимир Рогановић нам је својим списатељским чином истовремено осветлио дух града, али и стваралаштво и живот великог Писца који је „на тачки између три пута на Топлој [...] живео мирну срећу свог немирног века“. Стога ову књигу свесрдно препоручујемо читаоцу и позивамо га да открије занимљиве везе које су се између Херцег Новог, великог ствараоца и његовог стваралаштва нераскидиво преплеле, творећи складно светлоносно ткање.

Драгана Радојичић

Сања Златановић, „Етничка идентификација на послератном подручју: српска заједница југоисточног Косова“

Етнографски институт САНУ, посебна издања, књига 89, Београд 2018.

Амбивалентност етноантрополошке заједнице у Србији, у погледу свог професионалног идентитета и своје научне мисије, већ је дужи низ година прилично стабилна. Та амбивалентност нарочито долази до изражаја уколико се припадници ове заједнице желе бавити тешким националним темама. Тада та амбивалентност производи ситуацију у којој је велики аналитички или критички потенцијал припадника ове дисциплине зауздан различитим облицима суптилних и имплицитних притисака који произлазе из потребе да се заштите интереси националне заједнице у оквиру које се делује. Један број етноантрополога решио је ту амбивалентност избором да се бави темама које ни на који начин не дотичу националну проблематику. Други су изабрали да преузму на себе одговорност решавања односа између професионалног и националног идентитета. Највиши домети таквих покушаја подразумевају прилагођену примену савремених теорија и методологија, уз дозирање избегавање провокативних тема, које би могле покренути неугодна питања. Чини се да је Сања Златановић својом студијом о српској заједници југоисточног Косова пружила значајан допринос проналажењу адекватног одговора на поменуте изазове.

Књига садржи 360 страна, са 18 илустрација и регистром имена. Подељена је у 7 поглавља у којима Сања Златановић убедљиво показује да антропологија не може пружити свој максимум уколико се не удружи са достигнућима других, сродних научних дисциплина: историографијом, географијом, демографијом, лингвистиком, политикологијом. Суочавајући извештаје о догађајима на Косову који се могу наћи у медијима и званичне ставове политичких чинилаца, с једне, историјске реконструкције, с друге, и ставове појединаца и њихов животни стил, с треће стране, ауторка успева да нам приближи сву сложеност и драматичност живота на Косову, али и да релативизује постојећа знања о српској заједници у овој области.

Нема сумње да је ауторка могла за један степен да буде мање конвенционална (или конзервативна) према свом предмету и својим испитаницима, покушавајући да бар донекле превазиђе дискурс о етничкостима (ако је то на том простору уопште могуће) проналазећи пређутане аспекте животног обрасца испитаника (сива економија, на пример), као и да свом раду да компаративну димензију, упоређујући своје резултате са резултатима из других сличних средина, али би је

то изложило извесним професионалним, па и ширим друштвеним ризицима. Упркос усмерености искључиво ка једној средини и једној од страна у косовском конфликту, што нам додатно указује на друштвено-политичку основу лимитираности етноантрополошких интересовања у Србији, књига Сање Златановић је вероватно најбоља антрополошка, и не само антрополошка, студија о српској заједници на Косову последњих година. Иако се ауторка није бавила Косовом у целини, она је уз помоћ грађе са једног дела те области успела да обради велики број проблема који су релевантни и за покрајину у целини.

Ауторка своју студију, у извесном смислу неуобичајено, започиње разматрањима значаја теренског рада, пажљиво раздвајајући два аспекта свог истраживања: с једне се стране налазе дискурси у ужем смислу, а с друге се стране налази друштвена пракса. Она, следећи на неки начин програмско начело које је уобличио Томас Хилен Ериксен (наводећи то као главну разлику између класичног историографског и класичног антрополошког приступа), избегава замку умишљености да ће моћи да проучи оно што се заиста дешава, и усмерава се ка ономе што је реално достижно: ка ономе што људи мисле да се дешава. На тај начин она чини своје истраживање чињенично неупитним.

Ауторкин историјски преглед догађаја и процеса који су довели до садашње ситуације, као и теоријско разматрање проблема етничитета и национализма, дају њеној студији додатну чврстину и самосталност, иако можда успоравају динамику излагања. Изузетно је значајан њен покушај да простор Косова посматра посредством дискурса о пограничним областима, консултујући готово све до сада објављене студије о томе. За упућене читаоце биће вероватно најинтересантнија поглавља која се баве демитологизацијом савремених косовских "митова": мита о јединству српске заједнице на Косову, мита о јединственом приступу етничким другима, мита о неизбежности или потреби успостављања интеретничке хармоније и нормализацији односа. Ауторка је та поглавља насловила "интраетнички односи и границе" и "интеретнички односи и границе". У њима се говори о унутаргрупној раслојености, о деконструкцији монолитне представе о српској заједници на Косову, и о изнијансираним нивоима доживљавања етничких других (Рома и Албанаца, пре свега). Српска заједница југоисточног Косова је, према резултатима које је ауторка добила, оптерећена можда тренутно бенигном, али потенцијално нимало једноставном и безазленом унутаргрупном диференцијацијом и динамиком, која често бива покривена или прикривена снажним дејствима националних институција. Она, међутим, не бива укинута или превазиђена. Од тих интраетничких подела, ауторка посебно наглашава поделу на староседеоце и дошљаке, и поделу на припаднике различитих локалних или ужих регионалних целина (Горња и Доња Морава). Закључујемо да граница између староседелаца и дошљака (често познатих под проблематичним заједничким називом "Шопови") може бити прилично јака, и да, у зависности од контекста, може бити јак чинилац дезинтеграције заједнице. С друге стране, регионална припадност или регионално порекло показује се такође као јак извор различитих емоционалних стања која потенцијално могу, уз одговарајући стимулансе, да се претворе у повод за дистанцу, па чак и за поједине облике дискриминације.

Нешто мање плодносна (у смислу проналажења нове и интересантне грађе), али не и мање значајна, јесу поглавља о религиозности. Ауторка, упркос труду, није успела да пронађе веће пукотине у религијском обрасцу, тј. није успела да

уочи назнаке индивидуалне разраде традиционалних религијских инструкција, као ни назнаке потенцијалног вишелинијског развоја религиозности, тако да ће постојећи религијски образац очигледно још дуго бити основни и непромењени (или непроменљиви) интегративни фактор. У склопу тог питања од посебне је важности сложен однос Срба према Ромима, који је у књизи веома исцрпно представљен и веома темељно анализиран. Роми комбинују етничку различитост у односу на Србе и верску истоветност, функционишући повремено као спољашњи, а повремено као унутрашњи *други* у српској заједници.

Митом о потреби или неминовности нормализације односа између етничких група ауторка се не бави теоријски, али нас директно суочава са емпиријским потврђивањем теорије друштвеног конфликта. Видимо да поједине поделе опстају деценијама, чак и вековима, у готово непромењеном облику и интензитету. Константан конфликт можда се стога мора посматрати не као препрека, него као услов развоја неусагласивих чинилаца на проучаваном подручју. Осећа се потреба да се томе додатно прилагоди и научни апарат, а нема сумње да је Сања Златановић кадра да то покуша прва да уради.

Саша Недељковић

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

39(05)

Гласник Етнографског института = Bulletin of the Institute of Ethnography /

главни и одговорни уредник Драгана Радојичић. – Књ. 1, бр 1/2 (1952) –
Београд : Етнографски институт САНУ (Кнез Михаилова 36/IV), 1952 –
(Београд : Академска издања). – 24 cm

Три пута годишње. - Друго издање на другом медијуму: Гласник
Етнографског института САНУ (Online) = ISSN 2334-8259

ISSN 0350-0861 = Гласник Етнографског института

COBISS. SR-ID 15882242